

Sygnatura akt VI U 679/1

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2019 roku

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Ewa Michalska

Protokolant sekr. sądowy Damian Soroka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 grudnia 2019 roku

sprawy z odwołania J. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G.

z dnia 29 maja 2019 roku znak (...)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.

o wznowienie postępowania w przedmiocie wysokości emerytury

zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 29 maja 2019 roku znak (...) w ten sposób, że przywraca ubezpieczonej J. M. termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania i wznowia postępowanie zakończone prawomocną decyzją z dnia 23 grudnia 2013 roku.

Ewa Michalska

VI U 679/19 UZASADNIENIE

Decyzją z 29.05.2019 roku, znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił J. M. wznowienia postępowania.

Ubezpieczona J. M. odwołała się od tej decyzji. Wniosła o zmianę decyzji i przywrócenie terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania i wznowienie postępowania. Wskazała, że o przysługującym jej prawie do złożenia skargi dowiedziała się dopiero 10.05.2019 roku tzw. „pocztą pantoflową”. Podała, że ma już 66 lat i nie potrafi korzystać z Internetu. Całe życie ciężko fizycznie pracowała. Choruje na nadciśnienie tętnicze udowe i miażdżycę, regularnie przyjmuje silne leki. Jak tylko dowiedziała się o możliwości wniesienia skargi od razu ją wniosła. Uważa, że organ rentowy powinien kobietom zbliżającym się do 70 roku życia wysyłać stosowną informację w formie dostępnej tj. listownej.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania podając, że ubezpieczona przekroczyła termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania, który upłynął jej w dniu 23.04.2019 roku.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. M. urodziła się (...).

Pobierała emeryturę, „wcześniejszą” przyznaną na podstawie art. 29 i 46 ustawy z dnia 17.12.1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2018.1270; dalej jako ustawa emerytalna). Wysokość świadczenia od 5.09.2008 roku wyniosła 1 104,00 zł. Emerytura po waloryzacji od 1.03.2009 roku wyniosła 1171,76 zł; od 1.03.2010 roku – 1 225,90 zł; od 1.03.2011 roku – 1 263,90 zł;

Decyzją z 23.12.2013 roku przyznano ubezpieczonej emeryturę na podstawie art. 24 i 26 ustawy emerytalnej. Wysokość emerytury pozwany ustalił na kwotę 1 225,51 zł; kwotę zewidencjonowanych składek na koncie z uwzględnieniem waloryzacji – 48 912,54 zł; średnie dalsze trwanie życia – 253 miesiące; kwotę pobranych emerytur – 78 929,39 zł.

Decyzją z 24.05.2016 roku ZUS przeliczył emeryturę skarżącej. Wysokość emerytury pozwany ustalił na kwotę 1 291,15 zł; kwota przyrostu składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji – 1 648,42 zł; średnie dalsze trwanie życia – 236,70 miesięcy.

Decyzją z 6.06.2017 roku pozwany przeliczył emeryturę ubezpieczonej, ustalając jej wysokość na kwotę 1 283,26 zł (wysokość świadczenia do wypłaty).

Decyzją z 27.03.2018 roku ZUS przeliczył emeryturę skarżącej, ustalając jej wysokość na kwotę 1 334,47 zł (wysokość świadczenia do wypłaty).

Wyrokiem z dnia 6.03.2019 roku Trybunał Konstytucyjny w sprawie P 20/16 Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w brzmieniu obowiązującym do dnia 30.09.2017 roku, w zakresie w jakim dotyczy kobiet urodzonych w 1953 roku, które nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

Dnia 13.05.2019 roku ubezpieczona, powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6.03.2019 roku, wniosła o ponowne obliczenie emerytury. Decyzją z 29.05.2019 roku organ rentowy odmówił wznowienia postępowania wskazując, że skarga ubezpieczonej została wniesiona po ustawowym terminie, a skarżąca nie uprawdopodobniła, że uchybienie terminu nastąpiło bez jej winy. Nadto, nie podała przyczyny, dla której skargę złożyła po ustawowym terminie.

Wysokość emerytury skarżącej bez odliczenia kwot pobranych emerytur wynosi 1 537,48 zł; po waloryzacjach od 1.03.2019 roku: emerytura wcześniejsza – 1 665,02 zł; emerytura w wieku powszechnym – 1 737,44 zł.

Ubezpieczona ma 66 lat. Nie korzysta z Internetu. W sprawach urzędowych pomaga jej synowa. Całe życie wykonywała wyłącznie prace fizyczne. Choruje na nadciśnienie tętnicze udowe, miażdżycę, przyjmuje silne leki. Od znajomych przypadkowo dowiedziała się pod koniec kwietnia 2019 roku, że kobietom urodzonym w 1953 roku od nowa można przeliczyć wysokość emerytury. Skarżąca utrzymuje się z emerytury w wysokości około 1 300,00 zł miesięcznie. Nie kupuje gazet. W dniu 13.05.2019 roku odwołująca złożyła skargę o wznowienie postępowania.

dowód: dokumenty w aktach ZUS, tom IV: świadectwa pracy k. 9-19, 35-37, 43, decyzja k. 71, 75, 89; tom V: decyzja k. 3, 9, 12, 21, 29, wnioski k. 33, decyzja k. 34; wyliczenia pozwanego k. 23, zeznania ubezpieczonej k. 26-26v.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonej okazało się zasadne.

Ubezpieczona domagała się przywrócenia terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania i wznowienia postępowania w przedmiocie ustalenia wysokości emerytury przysługującej wnioskodawczyni w powszechnym wieku emerytalnym, z powołaniem się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6.03.2019 roku. Poza sporem było, że wnioskodawczyni złożyła skargę o wznowienie postępowania z uchybieniem miesięcznemu terminowi, zaś wnosząc o przywrócenie terminu wskazywała na trudną sytuację rodzinną, podeszły wiek i zły stan zdrowia.

Zgodnie z art. 145a § 1 K.p.a., można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja. § 2. W sytuacji określonej w § 1 skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania z powołaniem się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego, określony w art. 145a § 2 K.p.a. jest terminem o charakterze procesowym i może być przywrócony przy zastosowaniu art. 58 § 1 i 2 K.p.a. Zgodnie z tym przepisem przywrócenie terminu jest możliwe na prośbę zainteresowanej osoby jeżeli uprawdopodobni, że uchybienie terminu nastąpiło bez jej winy. Organ rentowy odmówił przywrócenia terminu jedynie z tej przyczyny, że uznał iż wnioskodawczyni nie uprawdopodobniła braku swej winy w uchybieniu terminowi. Przy czym przepisy procedury administracyjnej nie definiują samodzielnie pojęcia winy, zatem przy ocenie tego elementu trzeba uwzględnić konkretny stan faktyczny i ocenić go z uwzględnieniem obiektywnego miernika staranności wymaganej w danych okolicznościach. Nie można postępować w sposób schematyczny i zbyt ogólnikowy.

Należy zauważyć, że termin przewidziany w art. 145a § 2 K.p.a. jest nie tylko relatywnie krótki, ale też początek jego biegu – ogłoszenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego w dzienniku urzędowym – może być stronie niewiadomy.

Zgodnie z art. 145a K.p.a. wznowienie postępowania może nastąpić tylko na wniosek ubezpieczonego. Zatem zastosowanie tego przepisu ma miejsce tylko wówczas gdy ubezpieczony złożył do organu rentowego skargę o wznowienie postępowania zakończonego ostateczną decyzją organu rentowego w terminie 1 miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Termin ten jest określony w art. 145a § 2 K.p.a.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zastosowanie ma przepis art. 477¹⁰ § 2 K.p.c., w którym podkreślona jest kontrola funkcji postępowania sądowego i zasada, że jego przedmiotem może być tylko żądanie będące przedmiotem rozpoznania przed organem rentowym. W konsekwencji zakres zaskarżonej decyzji wyznacza też zakres rozpoznania sprawy przez sąd.

W niniejszej sprawie kwestia sporna dotyczyła wyłącznie wznowienia postępowania oraz – jako przesłanki wznowienia - przywrócenia terminu do złożenia przez ubezpieczoną skargi o wznowienie postępowania w przedmiocie ustalenia wysokości emerytury przysługującej ubezpieczonej w powszechnym wieku emerytalnym, z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6.03.2019 roku.

Poza sporem było, że ubezpieczona złożyła skargę o wznowienie postępowania z uchybieniem miesięcznego terminu. Na uzasadnienie wniosku o przywrócenie terminu podała, że jest osobą w wieku podeszłym, schorowaną, nie korzystającą z Internetu. O treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6.03.2019 roku dowiedziała się pod koniec kwietnia 2019 roku od znajomych, przypadkowo. I dopiero wówczas złożyła skargę o wznowienie postępowania do ZUS. Gdyby nie informacja od znajomych, którzy mieli wiedzę o treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6.03.2019 roku, skarżąca nie dowiedziałaby się o tym wyroku. Skargę do organu rentowego złożyła niezwłocznie po powzięciu informacji o wyroku.

Termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania z uwagi na wyrok Trybunału Konstytucyjnego określony w art. 145a § 2 K.p.a., jest terminem o charakterze procesowym i może być przywrócony na podstawie art. 58 § 1 i 2 K.p.a. Zgodnie z tym przepisem przywrócenie terminu jest możliwe na wniosek zainteresowanej osoby jeżeli uprawdopodobni, że uchybienie terminu nastąpiło bez jej winy. Organ rentowy odmówił przywrócenia terminu z tej przyczyny, że uznał, iż ubezpieczona nie uprawdopodobniła braku winy w uchybieniu terminowi.

Ocena przesłanek zastosowania w sprawie art. 58 K.p.a. może nastąpić po wszechstronnym wyjaśnieniu okoliczności konkretnego przypadku, z pomocą wszelkich koniecznych środków dowodowych i z uwzględnieniem słusznego interesu strony, a wszelkie niejasności nie mogą być interpretowane na niekorzyść strony (por. wyrok WSA w Rzeszowie z 21.05.2019 roku, III SA/Rz 85/19, Legalis). Przy ocenie winy bez wątpienia trzeba uwzględnić

konkretny stan faktyczny i ocenić go z uwzględnieniem obiektywnego miernika staranności wymaganej w danych okolicznościach.

Należy zauważyć, że terminy procesowe w większości rozpoczynają swój bieg od daty dokonania jakiejś czynności w stosunku do strony, np. doręczenia jej odpisu decyzji z pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia odwołania. Stąd, w sytuacji kiedy strona była prawidłowo pouczona o przysługującym środku zaskarżenia oraz terminie jego wniesienia. Zastosowanie surowszych kryteriów oceny winy w przekroczeniu terminu należy uznać za uzasadnione. Wówczas strona posiada wiedzę o istnieniu terminu do złożenia odwołania oraz dacie rozpoczęcia jego biegu. Natomiast termin przewidziany w art. 145a § 2 K.p.a. jest nie tylko krótki, ale też początek jego biegu - w niniejszej sprawie ogłoszenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6.03.2019 roku w dzienniku urzędowym – nie jest łatwy do ustalenia, zwłaszcza biorąc pod uwagę grupę społeczną której wyrok dotyczy.

J. M. jest osobą nieaktywną zawodowo, nie korzystającą z Internetu. Pracowała dotychczas wyłącznie wykonując prace fizyczne (salowa, stolarz ręczny, kucharka). Ubezpieczona nie wiedziała jaki jest termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania. Nie można obarczać ubezpieczonej obowiązkiem bieżącego sprawdzania publikacji spraw emerytalnych w dziennikach urzędowych oraz doniesień w mediach. Tym bardziej, że sprawa która wpłynęła do Trybunału Konstytucyjnego w dniu 3.10.2016 roku została rozpoznana trzy lata później tj. w dniu 6.03.2019 roku. Ponadto, trudno także przyjąć, że ubezpieczona z łatwością mogła odnieść treść wyroku z dnia 6.03.2019 roku stwierdzającego niekonstytucyjność art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, do swojej sytuacji prawnej. Tym bardziej, że już od kilku lat pobierała emeryturę przyznana jej w wieku powszechnym.

Z art. 58 K.p.a. wynika, że terminu nie przywraca się w sytuacji, gdy uchybienie terminowi było zawinione przez stronę. Zdaniem Sądu ubezpieczonej nie można przypisać winy w jakiegokolwiek postaci, nawet winy rozumianej jako niedołożenie należytej staranności jakiej można wymagać od każdej osoby dbającej o swoje interesy. Wobec braku informacji ze strony ZUS o wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6.03.2019 roku oraz o tym, że wyrok ten odnosi się do sytuacji prawnej skarżącej, nie miała ona możliwości powzięcia wiadomości na temat tego wyroku nawet przy dołożeniu należytej staranności i złożenia skargi w terminie. Trudno też wymagać od ubezpieczonej aby na bieżąco śledziła doniesienia w mediach o sprawach emerytalnych, a powziętą wiedzę odnosiła do swej sytuacji. Ubezpieczona nie korzysta z Internetu. Zaś doniesienia medialne sprowadzały się jedynie do ogólnikowych informacji, że kobiety z rocznika 1953 mogą dokonać korzystnego dla siebie przeliczenia emerytur. Zauważyć należy, że ubezpieczona zaraz po powzięciu wiadomości o treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6.03.2019 roku wystąpiła do ZUS ze skargą o wznowienie postępowania. Gdyby nie przypadkowa rozmowa ze znajomymi skarżąca w ogóle nie wiedziałaby, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6.03.2019 roku w jej dotyczy. Zdaniem sądu nie można zarzucić ubezpieczonej braku staranności jakiej można wymagać od osoby należycie dbającej o swoje interesy. W ocenie Sądu skarżącej nie sposób przypisać jakiegokolwiek postaci winy, jak również zawinionej nieznajomości prawa.

Stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego i aktach sądowych oraz na podstawie zeznań ubezpieczonej. Wiarygodność tych dowodów nie została podważona przez żadną ze stron, a zeznania ubezpieczonej Sąd ocenił jako wiarygodne, bowiem były one zbieżne z dokumentami zgromadzonymi w sprawie. pozwany nie kwestionował wiarygodności tych zeznań.

Wobec powyższego Sąd, w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 K.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję nakazując wznowić postępowanie zakończone prawomocną decyzją z dnia 23.12.2013 roku.

Sędzia Ewa Michalska

Sygn. akt III AUa 66/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 marca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodnicząca – sędzia: Beata Gorska (spr.)

Sędziowie: Urszula Iwanowska

Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk

po rozpoznaniu w dniu 26 marca 2020 r., w Szczecinie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z odwołania J. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 grudnia 2019 r., sygn. akt VI U 679/19

uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję organu rentowego i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G..

Urszula Iwanowska Beata Górska Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk

III A Ua 66/20 Uzasadnienie:

Decyzją z dnia 29 maja 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił J. M. wznowienia postępowania, że ubezpieczona uchybiła terminowi do złożenia skargi o wznowienie postępowania, który upłynął 23 kwietnia 2019r. .

W odwołaniu od powyższej decyzji J. M. podniosła, że o wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. dowiedziała się przypadkowo . podniosła, że całe życie ciężko pracowała jest schorowana i, że organ rentowy osobą zbliżającym się do 70 roku życia winien wysłać stosowną informację w formie dostępnej tj. listowej. Ponadto odwołująca się wskazała, że ma 66 lat i nie umie korzystać z internetu.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując argumentację przytoczoną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 3 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i przywrócił ubezpieczonej J. M. termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania oraz wznowił postępowanie zakończone prawomocną decyzją z dnia 23 grudnia 2013 r.

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

J. M. urodziła się w (...) r.

Ubezpieczona była uprawniona do pobierania emerytury „wcześniejszej” przyznanej na podstawie art. 29 w zw. z art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Decyzją z dnia 23 grudnia 2013 r. ZUS przyznał wnioskodawczyni emeryturę podstawie art. 24 i 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wysokość emerytury wyliczył na kwotę 1225,76zł. Decyzjami z dnia 24 maja 2016r., 6 czerwca 2017r. i 27 marca 2018r. organ rentowy przeliczał wysokość emerytury. Wyliczona kwota emerytury ostatecznie wyniosła 1334,47 zł. Na podstawie art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach

i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podstawa wymiaru tej emerytury została pomniejszona o sumę kwot pobranej emerytury przyznanej na podstawie art. 29 w zw. z art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w kwocie 78 929,39 zł. Wyplata emerytury została zawieszona, bowiem okazała się świadczeniem mniej korzystnym.

Wyrokiem z dnia 13 maja 2019 r. Trybunał Konstytucyjny w sprawie P 20/16 stwierdził, że art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2017 r., w zakresie w jakim dotyczy kobiet urodzonych w 1953 roku, które nabyły przed dniem 1 stycznia 2013 r. prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy – jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP.

W dniu 13 maja 2019 r. ubezpieczona złożyła wniosek o wznowienie postępowania i wydanie nowej decyzji w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., w sprawie P 20/16. W odpowiedzi ZUS wydał zaskarżoną decyzją.

Ubezpieczona nie korzysta z internetu, w sprawach urzędowych pomaga jej synowa, całe życie wykonywała tylko prace fizyczne. Choruje na nadciśnienie tętnicze udowe, miażdżycę, przyjmuje silne leki. Od najomych dowiedziała się o wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Nie kupuje gazet.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego oraz na podstawie przepisów prawa niżej powołanych Sąd Okręgowy uznał odwołanie za zasadne.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 145a § 1 k.p.a., można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja. W myśl § 2 tego artykułu - w sytuacji określonej w § 1 skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Następnie sąd meriti wyjaśnił, że konsekwencją orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności przepisu z Konstytucją jest to, że orzeczenie to stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonym w przepisach właściwych dla danego postępowania. Z kolei przepis, na podstawie którego może dojść do wzruszenia decyzji organu rentowego wydanej w oparciu o akt normatywny uznany orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego za niezgodny z Konstytucją, należy uznać art. 145a k.p.a. zgodnie, z którym wznowienie postępowania następuje wyłącznie na wniosek ubezpieczonego. Zatem zastosowanie art. 145a k.p.a. ma miejsce tylko wówczas, gdy ubezpieczony złoży do organu rentowego skargę o wznowienie postępowania zakończonego ostateczną decyzją organu rentowego w terminie 1 miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Termin ten jest określony w art. 145a § 2 k.p.a.

Dalej Sąd Okręgowy podniósł, że w niniejszej sprawie wyrok Trybunału Konstytucyjnego został wydany w dniu 6 marca 2019 r., a ubezpieczona złożyła skargę o wznowienie postępowania z uchybieniem miesięcznego terminu do jej złożenia dnia 17 lipca 2019 r.

Jednocześnie sąd pierwszej instancji miał na uwadze, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zastosowanie ma przepis art. 477¹⁰ § 2 k.p.c., w którym podkreślona jest kontrolna funkcja postępowania sądowego i zasada, że jego przedmiotem może być tylko żądanie będące przedmiotem rozpoznania przed organem rentowym. W konsekwencji zakres zaskarżonej decyzji wyznacza też zakres rozpoznania sprawy przed Sądem.

Dlatego sąd ten miał na uwadze, że w niniejszej sprawie kwestia sporna dotyczy wyłącznie wznowienia postępowania oraz przywrócenia terminu do złożenia przez ubezpieczoną skargi o wznowienie postępowania w przedmiocie ustalenia wysokości emerytury przysługującej ubezpieczonej w powszechnym wieku emerytalnym, z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. Przy czym, poza sporem było, że ubezpieczona złożyła skargę o wznowienie postępowania z uchybieniem miesięcznego terminu, a na uzasadnienie wniosku o przywrócenie terminu podała, że nie wiedziała przed 15 lipca 2019 r. o wyroku Trybunału z dnia 6 marca 2019 r. Dowiedziała się

dopiero z gazety i niezwłocznie złożyła skargę. Ubezpieczona podniosła także, że nie korzysta z internetu i nie kupuje gazet, choruje na cukrzycę i nadciśnienie, a w 2003 roku przeżyła udar. Ma stwierdzoną boreliozę i rozpoznanego u niej oponiaka w głowie.

Z kolei sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania z uwagi na wyrok Trybunału Konstytucyjnego, określony w art. 145a § 2 k.p.a., jest terminem o charakterze procesowym i może być przywrócony przy zastosowaniu art. 58 § 1 i 2 k.p.a. Zgodnie z tym przepisem przywrócenie terminu jest możliwe na wniosek zainteresowanej osoby, jeżeli uprawdopodobni, że uchybienie terminu nastąpiło bez jej winy. Organ rentowy odmówił przywrócenia terminu jedynie z tej przyczyny, że uznał, iż ubezpieczona nie uprawdopodobniła braku swej winy w uchybieniu terminowi. Sąd Okręgowy miał na uwadze, że ocena przesłanek zastosowania w sprawie art. 58 k.p.a. może nastąpić po wszechstronnym wyjaśnieniu okoliczności konkretnego przypadku, z pomocą wszelkich koniecznych środków dowodowych i z uwzględnieniem słusznego interesu strony, a wszelkie niejasności nie mogą być interpretowane na niekorzyść strony (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 21 maja 2019 r., II SA/Rz 85/19). Przy ocenie winy, bez wątpienia trzeba uwzględnić konkretny stan faktyczny i ocenić go z uwzględnieniem obiektywnego miernika staranności wymaganej w danych okolicznościach.

Przy czym sąd meriti miał także na uwadze, że terminy procesowe w większości rozpoczynają swój bieg od daty dokonania jakiejś czynności w stosunku do strony np. doręczenia jej odpisu decyzji z pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia odwołania. Stąd, w sytuacji kiedy strona była prawidłowo pouczona o przysługującym środku zaskarżenia oraz terminie jego wniesienia, zastosowanie surowszych kryteriów oceny winy w przekroczeniu terminu należy uznać za uzasadnione. Wówczas strona posiada wiedzę o istnieniu terminu do złożenia odwołania oraz dacie rozpoczęcia jego biegu. Natomiast termin przewidziany w art. 145a § 2 k.p.a. jest nie tylko relatywnie krótki, ale też początek jego biegu - w niniejszej sprawie - ogłoszenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. w dzienniku urzędowym - nie jest łatwy do ustalenia, zwłaszcza biorąc pod uwagę grupę społeczną, której dotyczy. Ubezpieczona nie jest aktywna zawodowo i nie korzysta z internetu. Sąd miał na uwadze, że ubezpieczona wskazała, iż o orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego dowiedziała się przypadkowo z gazety. W ocenie tego sądu nie można obarczać ubezpieczonej obowiązkiem bieżącego śledzenia publikacji spraw emerytalnych w dziennikach urzędowych oraz doniesień w mediach. Tym bardziej, że sprawa, która wpłynęła do Trybunału dnia 3 października 2016 r. została rozpoznana dopiero dnia 6 marca 2019 r. Ponadto zdaniem sądu meriti trudno również przyjąć, że ubezpieczona z łatwością mogła odnieść treść wyroku z dnia 6 marca 2019 r. odwołującego się do art. 25ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, do swojej sytuacji prawnej. Tym bardziej, że emerytura wieku powszechnym została jej przyznana w 2013 r.

Wobec tego w ocenie Sądu Okręgowego, nie ma podstaw do sformułowania zarzutu w stosunku do ubezpieczonej braku staranności jakiej można wymagać od osoby należycie dbającej o swoje interesy. Z art. 58 k.p.a. wynika, że terminu nie przywraca się w sytuacji, gdy uchybienie terminowi było zawinione przez stronę. Według tego Sądu, ubezpieczonej nie można przypisać winy, w jakiegokolwiek postaci, czyli nawet rozumianej jako niedołożenie należytej staranności, jakiej można wymagać od każdej osoby dbającej o swoje interesy. Wobec braku informacji ze strony Zakładu o wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. oraz o tym, że wyrok ten odnosi się do sytuacji prawnej ubezpieczonej, ubezpieczona nie miała możliwości powzięcia wiadomości na temat tego wyroku, nawet przy dołożeniu należytej staranności i złożyć skargę w terminie. Zdaniem sądu meriti w sprawie na uwagę zasługuje fakt, że ubezpieczona niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wyroku z dnia 6 marca 2019 r., wystąpiła do ZUS ze skargą o wznowienie postępowania. Istotne jest również to, że ubezpieczona choruje na szereg schorzeń, które ograniczają jej funkcjonowanie i korzysta z pomocy męża w czynnościach życia codziennego, pozostaje w ciągłym leczeniu. W takiej sytuacji trudno ubezpieczonej zarzucić niestaranność w dbaniu o swoje interesy poprzez nieuzyskanie informacji o wyroku Trybunału Konstytucyjnego i niezłożenie skargi w terminie.

Ponadto sąd pierwszej instancji wskazał, że stan faktyczny ustalił na podstawie dokumentów zalegających w aktach administracyjnych i w aktach sądowych oraz przesłuchania ubezpieczonej, bowiem jej zeznania były zbieżne ze złożonymi dokumentami. Wiarygodność dowodów nie została podważona przez żadną ze stron.

Wobec powyższego Sąd zmienił zaskarżone decyzje na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i przywrócił ubezpieczonej termin na złożenie skargi o wznowienie postępowania oraz postępowanie zakończone decyzją z dnia 13 lutego 2013 r. wznowił.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim w całości nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w wywiezionej apelacji zarzucił mu naruszenie:

1) przepisów prawa procesowego w stopniu mającym istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 i art. 227 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 i 2, art. 145a § 2, art. 146 § 1, art. 148 § 1 k.p.a., poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i w tym zakresie przyjęcie, że:

- w rozstrzyganej sprawie zachodzą przesłanki do przywrócenia ubezpieczonej terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania, gdyż uchybienie terminowi do złożenia wniosku o wznowienie postępowania nie było zawinione przez stronę, a w konsekwencji wznowienie postępowania zakończonego prawomocną decyzją organu rentowego z dnia 13 lutego 2013 r.;

- zachodzą przesłanki do przywrócenia terminu do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, mimo iż ubezpieczona nie wykazała, kiedy ustała przyczyna uchybienia terminu, a tym samym czy został zachowany siedmiodniowy termin do złożenia wniosku o przywrócenie terminu zgodnie z art. 58 § 2 k.p.a.;

2) pominięcie, że organ rentowy nie został normatywnie zobligowany do udzielenia ubezpieczonej pisemnej informacji o fakcie wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 i skutkach prawnych jego ogłoszenia.

Mając na względzie powyższe apelujący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania,

ewentualnie:

- uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podniósł, że nie podziela stanowiska Sądu Okręgowego, iż uchybienie terminowi do wznowienia postępowania nastąpiło bez winy ubezpieczonej. W orzecznictwie, czego przykładem jest wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 października 2019 r., I OSK 402/18 wskazuje się, że jako kryterium przy ocenie winy w uchybieniu terminu należy przyjąć obiektywny miernik staranności, jakiej można wymagać od strony dbającej należycie o swoje interesy. Przywrócenie terminu nie jest możliwe, gdy strona dopuściła się choćby lekkiego niedbalstwa. A contrario, przywrócenie to może mieć miejsce wtedy, gdy uchybienie terminu nastąpiło wskutek przeszkody, której strona nie mogła usunąć, nawet przy użyciu największego w danych warunkach wysiłku. Oznacza to, że przywrócenie uchybionego terminu uzasadniają wyłącznie takie obiektywne, występujące bez woli strony, okoliczności i zdarzenia, które mimo dołożenia odpowiedniej staranności w prowadzeniu własnych spraw udaremniły dokonanie czynności we właściwym czasie. W ocenie apelującego przy takiej interpretacji art. 58 § 1 k.p.a., nie sposób uznać za prawidłowy pogląd Sądu, że skoro organ rentowy nie poinformował ubezpieczonej o wyroku Trybunału Konstytucyjnego mogącego stanowić podstawę wznowienia postępowania, to ubezpieczona mogła nie dochować miesięcznego terminu do złożenia wniosku o wznowienie.

Zdaniem organu nie sposób również zgodzić się z sądem pierwszej instancji, że podstawą do przywrócenia terminu do złożenia wniosku o wznowienie postępowania jest szereg schorzeń ubezpieczonej bez wskazania związku przyczynowego między chorobą, a niemożnością dochowania terminu do złożenia wniosku o wznowienie postępowania.

Jednocześnie apelujący podkreślił, że nie ma obowiązku zawiadamiania ubezpieczonych o treści rozstrzygnięć podejmowanych przez Trybunał Konstytucyjny. Według art. 190 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawach wymienionych w art. 188 podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony. Jeżeli akt nie był ogłoszony, orzeczenie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. W kontekście powyższego organ rentowy nie został normatywnie zobligowany do udzielenia ubezpieczonej pisemnej informacji o fakcie wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 i skutkach prawnych jego ogłoszenia. Przedmiotowy wyrok został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z dnia 21 marca 2019 r. (poz. 539) w celu zaznajomienia się z jego treścią przez adresatów, w tym ubezpieczoną. Od daty publikacji wyroku biegł termin do złożenia wniosku o wznowienie postępowania.

Niezależnie od powyższego, w ocenie skarżącego brak jest podstaw do przywrócenia terminu do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, jeżeli ubezpieczona nie wykazała, kiedy ustala przyczyna uniemożliwiająca złożenie tego wniosku, gdyż jak wymaga tego art. 58 § 2 k.p.a., wniosek może być złożony w terminie siedmiu dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu. Termin ustania przyczyny uchybienia nie został wykazany, a tym samym także z tego powodu nie było podstaw do przywrócenia terminu do złożenia wniosku o wznowienie postępowania.

W odpowiedzi na apelację I. J. wniosła o jej oddalenie podkreślając, że wyrok Sądu Okręgowy jest sprawiedliwy i zgodny z prawem. Jednocześnie apelująca wniosła o zobowiązanie organu rentowego do wyliczenia i wypłacenia wyrównania emerytury od chwili jej przyznania wraz z odsetkami.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja jest zasadna w stopniu uzasadniającym uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji oraz przekazanie sprawy do rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu.

Na wstępie wskazać należy zasadę, że sąd drugiej instancji, jeśli nie oddala apelacji, zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy (art. 385 i art. 386 § 1 k.p.c.). Uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania może więc nastąpić tylko wyjątkowo, gdy stwierdzono nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 k.p.c.) lub w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2012 r., II UZ 58/12, OSNP 2014/1/14). W tym drugim wypadku, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, dopuszczalne jest nie tylko uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji, ale także zaskarżonej odwołaniem decyzji i przekazanie sprawy bezpośrednio organowi rentowemu, o czym stanowi art. 477^{14a} k.p.c. Przepis ten ma zatem zastosowanie wówczas, gdy konieczne jest skasowanie decyzji organu rentowego i wydanie nowej, po przekazaniu sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania i przeprowadzeniu prawidłowego postępowania przed tym organem, uwzględniającego wszelkie wymagania wynikające z prawa materialnego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 października 2016 r., I UZ 22/16, Legalis nr 1537373 i z dnia 26 września 2017 r., II UZ 51/17, Legalis nr 1696675).

Podkreślić także należy, że organy orzecznicze w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zobowiązane są do szczególnej staranności przy ocenie sedna sporu. Uwaga ta dotyczy w szczególności organu rentowego, który powinien zweryfikować pismo wszczynające postępowanie i dołączone do niego dokumenty tak, aby odzwierciedlić jego prawdziwy sens i rozstrzygnąć o istocie sprawy. Wniosek ubezpieczonego oraz powołane w nim okoliczności i nowe dowody powinny zatem znajdować odzwierciedlenie w decyzji oraz w jej uzasadnieniu. Skoro przepis art. 477^{14a} k.p.c. upoważnia także do uchylenia decyzji organu rentowego, to zakłada, że również na etapie postępowania administracyjnego może dojść do nierozpoznania istoty sprawy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 lutego 2018 r., III AUa 999/16, Legalis nr 1743591). Zaznaczyć należy, iż w przypadku postępowania organu rentowego do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy decyzja organu nie rozstrzyga o wniosku osoby ubezpieczonej bądź też rozstrzyga, ale w niepełnym zakresie lub w też w sytuacji, gdy wydana z urzędu decyzja jest przedwczesna w

zakresie rozstrzyganej w niej materii (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 lutego 2016 r., III AUa 1208/14, Legalis nr 1428349).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny dostrzegł, że wniosek I. J. z dnia 16 lipca 2019 r. dotyczy przeliczenia emerytury zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. Nie zawiera wskazania w jaki sposób, na podstawie jakich przepisów organ rentowy ma tego dokonać. Należy ponownie podkreślić, że organ rentowy ma obowiązek działania na korzyść ubezpieczonych i zastosowania najkorzystniejszych obowiązujących przepisów. Istotne jest też, że sam Trybunał Konstytucyjny wskazał, że przepisy dotyczące wznowienia postępowania nie uwzględniają specyficznej sytuacji związanej z obowiązkiem sanacji konstytucyjności w sprawach dotyczących emerytur kobiet, które przed dniem 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 ustawy o FUS. Pozostawiają tym samym znaczny margines dowolności organom i sądom w ocenie i rozstrzygnięciu następstw wyroku Trybunału Konstytucyjnego w konkretnych wypadkach.

Zdaniem sądu odwoławczego, organ rentowy błędnie ocenił, że złożony przez ubezpieczoną wniosek dotyczył wyłącznie żądania wznowienia postępowania w sprawie. Organ rentowy zupełnie pominął żądanie ubezpieczonej przeliczenia jej emerytury z pominięciem przepisów uznanych przez Trybunał Konstytucyjny za niekonstytucyjne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w niniejszej sprawie istnieją podstawy do ponownego ustalenia prawa ubezpieczonej w oparciu o art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.; powoływana dalej jako: ustawa emerytalna). Sąd Apelacyjny rozważył, że zgodnie z art. 124 powołanej ustawy, w sprawach o świadczenie określone w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej. A przy tym zgodnie z art. 9 k.p.a. organy administracji publicznej są obowiązane do należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Organy czuwają nad tym, aby strony i inne osoby uczestniczące w postępowaniu nie poniosły szkody z powodu niezajomości prawa, i w tym celu udzielają im niezbędnych wyjaśnień i wskazówek. Wymaga zaznaczenia, że przepisy procedury administracyjnej w art. 145 i nast. k.p.a. służą generalnie wzruszeniu prawomocnej decyzji wydanej m.in. w oparciu o akt normatywny uznany orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego za niezgodny z Konstytucją, a zatem do wznowienia pierwotnie zainicjowanego postępowania, uchylecia decyzji i ponownego, merytorycznego rozstrzygnięcia w odniesieniu do pierwotnego żądania, a nie żądania zawartego we wniosku o wznowienie postępowania. Ich zadaniem jest wyeliminowanie z obrotu prawnego nieprawidłowej decyzji wydanej z naruszeniem prawa i ponowne merytoryczne rozstrzygnięcie w sprawie, tak jakby tej decyzji nie było, czyli w istocie sprawa wraca do punktu wyjścia, którym było złożenie wniosku, w zakresie którego wydano decyzję następnie zaskarżoną skargą o wznowienie postępowania. Natomiast ustawa emerytalna w art. 114 ust. 1 pkt 6 wprowadziła instytucję swoistego wznowienia postępowania, przez stworzenie możliwości ponownego ustalenia świadczenia, tak co do prawa, jak i wysokości, mimo istnienia w tym względzie prawomocnej decyzji, i jedynie w odniesieniu na przyszłość, bez reaktywacji pierwszorazowego żądania. Zgodnie z przywołanym art. 114 ust. 1 pkt 6 w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli: przyznanie świadczeń lub nieprawidłowe obliczenie ich wysokości nastąpiło na skutek błędu organu rentowego. Przy tym wymaga zauważenia, że wskazany przepis pozwala na ponowne ustalenie wysokości świadczenia przy wykorzystaniu przesłanek, które są znacząco mniej rygorystyczne niż określone w art. 145 k.p.a., zatem wykorzystanie tego instrumentu prawnego w pełni zrealizuje zasadę z art. 9 k.p.a. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 maja 2004 r., III UK 16/04 wprost stwierdził, że dyspozycja 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. nr 162, poz. 1118 ze zm.) stanowi *lex specialis* względem analogicznej dyspozycji art. 145 § 1 pkt 1 k.p.a. i w konsekwencji w sprawach, których dotyczy art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie ma zastosowania art. 145 § 1 pkt 5 k.p.a.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w stanie faktycznym sprawy zaskarżona decyzja w istocie nie rozstrzygała o wniosku ubezpieczonej, która domagała się przecież ponownego obliczenia emerytury z wyłączeniem niekonstytucyjnej regulacji art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, co jednoznacznie wynika z treści oryginału wniosku znajdującego się

w aktach rentowych. Organ rentowy jednak potraktował wniosek wyłącznie jako żądanie wznowienie postępowania administracyjnego i doprowadził do przeredagowania wniosku złożonego przez ubezpieczoną, tak by żądanie wznowienie postępowania administracyjnego jednoznacznie wynikało z treści jej pisma. Tymczasem organ powinien był rozważyć to żądanie, w pierwszej kolejności na gruncie przepisów ustawy emerytalnej. Jednocześnie sąd pierwszej instancji nie był uprawniony do wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie wznowienia postępowania na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

Przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy obowiązkiem organu będzie rozważenie zasadności żądania ubezpieczonej, w przedmiocie merytorycznego rozstrzygnięcia o prawie do przeliczenia nieprawidłowo obliczonej emerytury, w trybie specjalnych przepisów ustawy emerytalnej, tj. art. 114 ust. 1 pkt 6. W przekonaniu Sądu Apelacyjnego, zakwestionowana decyzja powinna była obejmować także kwestię ponownego ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy emerytalnej, i w efekcie możliwości przeliczenia świadczenia bez pomniejszania jego wysokości o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur przyznanych przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, a więc z wyłączeniem niekonstytucyjnej regulacji zawartej w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

Podsumowując, organ rentowy nie rozstrzygnął o możliwości przeliczenia emerytury, chociaż w ocenie sądu odwoławczego był do tego zobowiązany, zarówno wnioskiem, jak też obowiązkiem działania na korzyść ubezpieczonej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu i przekazał sprawę organowi rentowemu celem ponownego rozpoznania.

Urszula Iwanowska Beata Górska Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk